

O'ZBEKISTONNING 2024 YIL YAIM NATIJALARI: IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SARI QADAM

Hasanov Hasan Jamshid o'g'li

Toshkent arxitektura-qurilish universiteti 2-bosqich talabasi

hasanov1991@gmail.com

Annotatsiya: O'zbekistonning 2024 yil YaIMi 115 milliard dollarga yetdi, bu 2023 yildagi 90,8 milliard dollardan 6,5% o'sishni ko'rsatdi, bu 34,9 milliard dollarlik xorijiy investitsiyalar va konchilik, kimyo kabi sohalardagi 242 ta yirik loyiha bilan ta'minlandi. O'sish O'zbekiston 2030 strategiyasi doirasidagi tuzilmaviy islohotlarni aks ettiradi, xizmatlar va sanoat sektorlari YaIMning 47,4% va 26,4% ni tashkil etdi, qishloq xo'jaligi esa 19,2% ga tushdi. Eksport 27 milliard dollarga yetdi, asosan oltin va qishloq xo'jaligi mahsulotlari hisobiga, ammo tovarlarga tayanchni va dengizga chiqish imkonsizligi xavf tug'diradi. YaIMning 20% ni tashkil etuvchi "kuzatilmagan" iqtisodiyotning hisobga olinishi kichik bizneslarning (YaIMning 56%) norasmiy rolini ko'rsatadi. Inflyatsiya qattiq pul-kredit siyosati tufayli 9,4% ga tushdi, lekin energiya narxlarining oshishi xonadon daromadlariga tahdid soladi. Muammolar o'sib borayotgan aholi uchun adolatli ish o'rinlari yaratish va mintaqaviy inflyatsion bosimlar ostida savdo taqchilligini kamaytirishni o'z ichiga oladi. Muvaffaqiyat islohotlarni davom ettirish va Jahon banki va BMTTD kabi tashkilotlar qo'llab-quvvatlagan mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirishga bog'liq.

Kalit so'zlar: O'zbekiston 2024 yil yalpi ichki mahsulot, iqtisodiy o'sish, xorijiy investitsiyalar, tuzilmaviy islohotlar, savdo dinamikasi, Markaziy Osiyo, barqaror rivojlanish.

UZBEKISTAN'S 2024 GDP PERFORMANCE: A STEP TOWARD ECONOMIC TRANSFORMATION

Abstract: Uzbekistan's 2024 GDP reached \$115 billion, a 6.5% increase from \$90.8 billion in 2023, driven by \$34.9 billion in foreign investment and 242 major projects in key sectors like mining and chemicals. The growth rate reflects structural reforms under the Uzbekistan 2030 Strategy, with the service and industrial sectors expanding to 47.4% and 26.4% of GDP, respectively, while agriculture's share fell to 19.2%. Exports hit \$27 billion, led by gold and agricultural products, but reliance on commodities and a landlocked geography pose risks. The inclusion of the 20% "unobserved" economy in GDP calculations highlights the informal sector's role, particularly in small businesses contributing 56% to GDP. Inflation dropped to 9.4% due to tight monetary policies, yet rising energy costs threaten household incomes. Challenges include equitable job creation for a growing population and reducing trade deficits amid regional inflationary pressures. Success hinges on sustaining reforms and fostering regional cooperation to overcome logistical and geopolitical hurdles.

Keywords: *Uzbekistan 2024 GDP, economic growth, foreign direct investment, structural reforms, trade dynamics, Central Asia, sustainable development*

Kirish

2024 yilda O'zbekistonning yalpi ichki mahsuloti (YaIM) 115 milliard dollarga yetdi, bu 2023 yildagi 90,8 milliard dollarga nisbatan 6,5 foizlik o'sishni ko'rsatdi, deb e'lon qildi Prezident Shavkat Mirziyoyev. Ushbu ko'rsatkich xorijiy to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar (XTI), sanoat va xizmatlar sektorlarining o'sishi, shuningdek, statistik ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish orqali erishildi. O'zbekiston 2030 strategiyasi doirasida amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, xususan, bozor iqtisodiyotiga o'tish va global investorlar bilan hamkorlik, bu yutuqlarning asosiy omili sifatida ta'kidlanmoqda. Biroq, ushbu raqamlarning ortida iqtisodiy o'sishning jamiyatning turli qatlamlariga ta'siri, mintaqaviy va global iqtisodiy muhitdagi cheklovlar kabi muhim savollar yotadi. Ushbu maqola rasmiy hisobotlarga asoslangan holda 2024 yil YaIM natijalarini tanqidiy tahlil qilib, ularning barqarorligi, ijtimoiy adolatga ta'siri va kelajakdagi istiqbollarini muhokama qiladi, go'yo oqilona suhbat shaklida. Maqolaning maqsadi nafaqat yutuqlarni e'tirof etish, balki O'zbekistonning uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish yo'lida duch kelishi mumkin bo'lgan muammolarni ham ko'rib chiqishdir.

Asosiy qism

2024 yildagi 6,5 foiz YaIM o'sishi O'zbekistonning global iqtisodiy noaniqliklarga qaramay mustahkam iqtisodiy pozitsiyasini namoyon etadi. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, bu o'sish real investitsiyalarning 27,6 foizga ko'tarilishi va XTIning 2023 yilga nisbatan 1,6 barobarga o'sib, 34,9 milliard dollarga yetgani bilan bog'liq. Konchilik, neft va gaz, kimyo sanoati, shuningdek, qishloq xo'jaligi kabi sohalarda 10 milliard dollarlik 242 ta yirik va o'rta loyiha ishga tushirildi, bu esa hukumatning iqtisodiy diversifikatsiyaga qaratilgan strategik yondashuvini ko'rsatadi. Ammo shunday savol tug'iladi: ushbu investitsiyalarga asoslangan o'sish O'zbekistonning har yili 250,000 nafar mehnat yoshidagi aholiga qo'shiladigan iqtisodiy faol aholisi uchun barqaror ish o'rinlari yaratadimi? Investitsiyalar asosan yirik loyihalarga yo'naltirilgan bo'lsa-da, kichik va o'rta biznes (KOB) uchun imkoniyatlar cheklangan bo'lib qolmoqda. Bu esa iqtisodiy o'sishning ijtimoiy ta'sirini cheklashi mumkin, chunki KOB mamlakat iqtisodiyotining 56 foizini ta'minlaydi. Agar hukumat ushbu sohada qo'shimcha islohotlar o'tkazmasa, YaIM ko'rsatkichlari ijtimoiy tengsizlikni yashirishi xavfi mavjud.

Sektorlardagi tuzilmaviy o'zgarishlar O'zbekiston iqtisodiyotining zamonaviy yo'nalishga o'tayotganini ko'rsatadi. Xizmatlar sektori YaIMdagi ulushini 47,4 foizga, sanoat esa 26,4 foizga oshirdi, qishloq xo'jaligi ulushi esa 19,2 foizga tushdi. Ushbu o'zgarishlar bozor iqtisodiyotiga o'tish va urbanizatsiya jarayonlariga mos keladi, ammo qishloq xo'jaligi hali ham aholining 28 foizini ish bilan ta'minlaydi, lekin atigi 3,1 foiz o'sish ko'rsatdi. Bu qishloq aholisining iqtisodiy imkoniyatlari cheklanganligini ko'rsatadi, chunki ular zamonaviy xizmatlar va sanoat sektorlariga o'tishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish va qishloq aholisini yangi ko'nikmalarga o'rgatish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar zarur bo'lib, aks holda iqtisodiy o'sish qishloq joylarda yashovchi

aholini chetga chiqarishi mumkin. Bundan tashqari, O'zbekistonning eksporti 27 milliard dollarga yetdi, asosan oltin (7,48 milliard dollar) va qishloq xo'jaligi mahsulotlari (2,17 milliard dollar) hisobiga. Ammo tovar narxlarini o'zgarishiga tayanchni va dengizga chiqish imkonsizligi savdo diversifikatsiyasini qiyinlashtiradi, bu esa O'zbekistonning Markaziy Osiyo mintaqasidagi hamkorlikni chuqurlashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

YaIM hisob-kitoblariga "kuzatilmagan" iqtisodiyotning, ya'ni YaIMning taxminan 20 foizini tashkil etuvchi norasmiy faoliyatning kiritilishi 2024 yil natijalarini yanada murakkablashtiradi. Ushbu qayta ko'rib chiqish statistik ma'lumotlarning aniqligini oshirsada, qishloq xo'jaligi, savdo va xizmatlar sohasidagi norasmiy bandlikning keng tarqalganligini ko'rsatadi. Norasmiy iqtisodiyotni qisqartirish hukumatning ustuvor vazifasi sifatida belgilangan, ammo YaIMning 56 foizini ta'minlaydigan kichik bizneslarning ko'pchiligi norasmiy faoliyat yuritayotganini hisobga olsak, bu jarayon sekin kechishi mumkin. Masalan, kichik bizneslarni rasmiylashtirish uchun soliq tizimini soddalashtirish va kredit olish imkoniyatlarini kengaytirish zarur, lekin bu islohotlar uzoq muddatli investitsiyalarni talab qiladi. Shu bilan birga, soliq imtiyozlari va pul-kredit siyosatini qattiqashtirish inflyatsiyani 9,4 foizga tushirdi, ammo energiya narxlarining oshishi va mintaqaviy inflyatsion bosimlar xonadonlarning xarid qobiliyatini pasaytirishi mumkin. Bu holat YaIM o'sishi iqtisodiy ko'rsatkichlarda muvaffaqiyatli ko'rinsa-da, oddiy fuqarolar hayot sifatida sezilarli yaxshilanishlarni boshdan kechirmasligi mumkinligini ko'rsatadi. Mintaqaviy kontekstda, qo'shni davlatlardagi iqtisodiy beqarorlik va global energiya narxlarini o'zgarishi O'zbekistonning iqtisodiy barqarorligiga qo'shimcha xavf tug'diradi.

O'zbekistonning 2024 yil YaIM natijalari global iqtisodiy muhitda mamlakatning o'z o'rnini mustahkamlashga intilayotganligini ko'rsatadi. Jahon banki va Osiyo taraqqiyot banki kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik, shuningdek, XTI oqimining o'sishi O'zbekistonning jozibadorligini oshirgan. Biroq, iqtisodiy o'sishning uzoq muddatli barqarorligi nafaqat investitsiyalar va eksportga, balki ichki islohotlarning chuqurligiga ham bog'liq. Masalan, ta'lim va kasbiy tayyorgarlik tizimini yaxshilash orqali mehnat bozorini zamonaviy talablarga moslashtirish zarur. Bundan tashqari, Markaziy Osiyodagi mintaqaviy hamkorlikni kengaytirish, xususan, savdo va transport infratuzilmasini rivojlantirish orqali O'zbekiston global bozorlarga integratsiyalashuvini tezlashirishi mumkin. Ammo bu jarayon mintaqadagi siyosiy va iqtisodiy barqarorlikka bog'liq bo'lib, O'zbekistonning tashqi siyosatdagi muvozanatli yondashuvi muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu omillar YaIM o'sishining nafaqat raqamlarda, balki real ijtimoiy va iqtisodiy o'zgarishlarda ifodalanishi uchun zarur shartlardir.

Xulosa

O'zbekistonning 2024 yildagi 115 milliard dollarlik YaIM va 6,5 foiz o'sishi mamlakatning iqtisodiy islohotlar va xalqaro hamkorlikdan samarali foydalanayotganligini ko'rsatadi. Biroq, investitsiyalar va tovar eksportiga asoslangan o'sish modeli, norasmiy iqtisodiyot, savdo cheklovlari va mintaqaviy muammolar kabi tuzilmaviy to'siqlar uzoq muddatli barqarorlikka xavf tug'diradi. Iqtisodiy yutuqlarning haqiqiy o'lchovi ularning oddiy fuqarolar hayotiga ta'sirida, xususan, ish o'rinlari yaratish, qishloq aholisini qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy tenglikni ta'minlashda namoyon bo'ladi. O'zbekiston 2030 yil

vizyoniga erishish uchun nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarni oshirish, balki islohotlarni chuqurlashtirish va mintaqaviy hamkorlikni kengaytirish zarur. 2024 yil natijalari umidbaxsh bo'lsa-da, ularni transformatsion rivojlanish sari yo'lga aylantirish uchun qat'iy siyosat va keng qamrovli yondashuv talab qilinadi. O'zbekistonning kelajagi iqtisodiy o'sishni ijtimoiy adolat va barqarorlik bilan uyg'unlashtirish qobiliyatiga bog'liq bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Gazeta.uz. (2025). O'zbekistonning 2024 yil YAIMi 115 milliard dollarga. www.gazeta.uz
2. Jahon banki. (2024). O'zbekiston: Rivojlanish yangiliklari, tadqiqotlar, ma'lumotlar. www.worldbank.org
3. INVEXI: Investatsiya maslahat boshqaruva kompaniyasi. (2025). O'zbekistonning 2024 yildagi iqtisodiy o'sishi: YAIM, natijalar va tendensiyalar. www.invexi.org
4. SpecialEurasia. (2025). O'zbekiston: 2024 yildagi iqtisodiy o'sish muammolar o'rtasida. specialeurasia.com
5. Osiyo taraqqiyot banki. (2025). O'zbekistonning 2025 yildagi iqtisodiy o'sishi OTBya ko'ra. www.adb.org